

Nog steeds veel minderjarige asielzoekers in de cel

Bijdrage van Annemarie Kas en Carolien Plasschaert

Friday, 26 October 2007

In Nederland zitten, tegen allerlei internationale afspraken en Nederlandse wetten in, veel minderjarige azielzoekers in de cel. De Tweede Kamer wacht nog steeds op voorstellen van staatssecretaris Nebahat Albayrak van Vreemdelingenzaken om jeugddetentie onder asielzoekers aan te pakken.

'Ik was erg verdrietig: ik had niets gejat en niemand vermoord. Toch moest ik naar de gevangenis. Ik werd gewoon opgesloten.' Aan het woord is een kind dat in Nederland in detentie heeft gezeten. Nog steeds kunnen minderjarige asielzoekers, die alleen of samen met hun ouders in Nederland arriveren, gevangen worden gezet. Tegen internationale én nationale regelgeving in, zitten deze kinderen gemiddeld honderd dagen vast.

In de huidige Vreemdelingenwet wordt met geen woord gerept over het vastzetten van minderjarige vreemdelingen. De wet maakt geen onderscheid tussen de behandeling van volwassenen en kinderen. Al op 4 april beloofde PvdA-staatssecretaris Nebahat Albayrak vaart te maken met nieuw beleid voor kinderen en vreemdelingenbewaring. Het wachten is echter nog steeds op de brief aan de Tweede Kamer, waarin zij voorstellen doet voor beperking van detentie voor minderjarige asielzoekers.

Bij het opstellen van nieuwe wetgeving moet de Nederlandse regering wel rekening houden met de richtlijnen van internationale verdragen en de regels van Europese Verdragen. Vervolgens kan de nationale wetgeving worden opgesteld.

Internationale verdragen

Het plaatsen van minderjarigen in detentie druist in tegen de internationale wetgeving. Nederland ondertekende in 1995 het Internationale Verdrag inzake de Rechten van het Kind (IVRK). Dat verdrag is opgesteld door de Verenigde Naties. Doordat Nederland kinderen opsluit, schendt de regering meerdere artikelen van dat verdrag. Van de 54 artikelen die het verdrag telt, schendt Nederland er in ieder geval vijf.

Volgens artikel 3 van het IVRK bijvoorbeeld, zijn de belangen van het kind de belangrijkste factor die moeten worden meegewogen in beslissingen over het wel of niet opsluiten van een jeugdige asielzoeker. Ook verplicht het de overheid zorg te dragen voor het welzijn van het kind. Dat gebeurt echter lang niet altijd.

Een van de belangrijkste artikelen uit het IVRK is artikel 37, waarin staat dat gevangenneming van een kind alleen mag als uiterste maatregel en voor de kortst mogelijke duur. Voor alle kinderen die op grond van hun verblijfsstatus worden opgesloten, geldt dat er een alternatief is. 'Maar de Nederlandse regering vindt echter het belang van de openbare orde, het voorkomen dat asielzoekers onderduiken, zwaarder wegen dan de belangen van kinderen die niet in Nederland mochten blijven', zegt Carla van Os, voorzitter van kinderrechtenorganisatie Defence for Children.

Verschillende groepen

Er zijn twee groepen minderjarige vreemdelingen die kans lopen opgesloten te worden in Nederland. De eerste groep bestaat uit uitgeprocedeerde kinderen die met hun ouders naar Nederland zijn gekomen om

asiel aan te vragen. In het geval dat definitief is vastgesteld dat zij geen verblijfsvergunning zullen krijgen, moeten ze binnen 28 dagen het land verlaten. Sommigen vertrekken dan direct, anderen willen dat niet of kunnen dat niet omdat het niet altijd lukt om papieren voor het land van herkomst te krijgen. Vanaf dat moment zijn zij illegaal in Nederland.

Daarnaast is er de groep ama's, alleenstaande minderjarige asielzoekers. Een kind krijgt deze status als hij onder de achttien jaar is, als hij geen familieleden meer heeft of deze onvindbaar zijn, of als er geen adequate opvang is in het land van herkomst.

Deze groep wordt in de eerste instantie opgevangen door het Nidos, een voogdij-instelling die hulp verleend aan jonge vluchtelingen. Duikt er echter een familielid op, is er opvang geregeld of is de ama achttien geworden, dan verliest hij zijn status en moet hij het land verlaten.

Vreemdelingencirculaire

De Nederlandse vreemdelingenwet is opgesteld in 2000. In 2006 werd er een wijziging aangebracht in de Vreemdelingencirculaire. In deze beleidsregels staat dat minderjarige vreemdelingen op drie voorwaarden in detentie terecht kunnen komen.

Zo mogen vreemdelingen onder de twaalf jaar niet in een politiecel of justitiële inrichting verblijven, tenzij de ouders van het kind die in detentie zitten er op staan de kinderen bij zich te houden. 'Dan moet de vrijheidsontneming direct ten uitvoer gelegd worden in een justitiële inrichting of een politiebureau waar een soepel regime mogelijk is.'

Voor kinderen tussen de twaalf en zestien jaar, met ouders, geldt dat zij maximaal vier dagen in een politiecel mogen verblijven als er uitzicht is op een plek in een justitiële inrichting. De andere groep, ama's in de leeftijd van twaalf tot zestien jaar mogen alleen worden vastgezet, als het zeker is dat ze binnen vier dagen naar een jeugdinrichting kunnen worden overgeplaatst om de uitkomst van de asielaanvraag af te wachten.

Een zestien- of zeventienjarige die wordt opgesloten mag maximaal tien dagen in een politiecel verblijven, en dan alleen als er geen plaats voor hem is in een opvangcentrum. Of dit het geval is wordt bepaald door een selectiefunctaris. Is er wel plaats, dan moet de minderjarige binnen vier dagen worden overgeplaatst.

Uit de praktijk blijkt echter dat deze regels niet altijd even nauwkeurig worden nageleefd. In augustus moest de Nederlandse staat nog een schadevergoeding van 450 euro betalen, omdat er een zeventienjarige jongen tien dagen onterecht heeft vastgezet in een politiecel.

Er zaten die maand meer minderjarigen vast in uitzetcentra in Nederland. Vier Afghaanse kinderen, van tussen de 6 en 14 jaar oud zaten met hun moeder ruim zes weken gevangen in het grenshospitium, dat deels is gevestigd in het cellencomplex op Schiphol-Oost en deels in Kamp Zeist. Ook zaten er in april dertien ama's vast in justitiële jeugdinrichtingen.

De overheid verspreidt hier niet systematisch informatie over. Volgens de laatste officiële cijfers van het ministerie van justitie zaten begin dit jaar veertig kinderen in vreemdelingenbewaring. Op dit moment zitten er volgens het ministerie van justitie geen kinderen vast.

Gevolgen voor kinderen

Gerriane Smits deed uitgebreid onderzoek naar de gevolgen die detentie op kinderen kan hebben. Ze sprak met negen uitgeprocedeerde kinderen die langere tijd in detentie hebben gezeten. Zij waren hier geboren, maar moesten terug naar het land van herkomst van hun ouders. In een cel wachtten zij op hun uitzetting.

Het jongste kind met wie zij sprak was acht jaar. Smits: 'Gevangenschap is voor iedereen zwaar, maar is voor kinderen nog ingrijpender omdat zij lichamelijk en geestelijk nog niet rijp zijn. De kinderen met wie ik sprak zijn inmiddels vrij, maar hebben nog steeds veel psychische klachten, ook al was hun opsluiting enkele jaren geleden. Het verlies van fysieke vrijheid, gesymboliseerd door hoge hekken, tralies en het geluid van de sleutels waarmee hun cellen werden afgesloten en opengemaakt, de gevangenisregels die maakten dat zij zich vernederd en als criminelen behandeld voelden. Het leidde tot heftige gevoelens van onmacht, onrechtvaardigheid, eenzaamheid, angst en verdriet.'

Een voorbeeld van een kind dat in de cel zat omdat zijn moeder dat wilde, is het Chinese jongetje Hui. Zijn moeder was uitgeprocedeerd en zat in vreemdelingenbewaring, omdat ze onvoldoende meewerkte aan haar terugkeer naar China. Ze koos ervoor haar achtjarige zoontje bij zich te houden. Hui werd het gezicht van het strenge asielbeleid in Nederland. Ineens bekommerden allerlei bekende Nederlanders zich over het lot van kinderen in detentie. In oktober 2006 werden Hui en zijn moeder vrijgelaten, naar aanleiding van 'nieuwe informatie die de autoriteiten binnen hadden gekregen'.

Beleid veranderen

Jaap Doek haalt hard uit naar het in zijn ogen verouderde beleid, opgesteld door de voormalig minister van Vreemdelingenzaken Rita Verdonk. Doek is voorzitter van het VN-Comité voor de Rechten van het Kind, de hoogste internationale instantie op het gebied van kinderrechten.

'Het gehele Nederlandse parlement schendt het Verdrag van de Rechten van het Kind, zolang men blijft redeneren dat het "een keuze van de ouders is" om kinderen met hun ouders op te sluiten in vreemdelingenbewaring', zegt Doek. De Raad van State, de hoogste instantie op het gebied van asielwetgeving, noemt hij een 'gouvernementele organisatie die weinig kritisch kijkt naar de manier waarop Nederland omgaat met het kinderrechtenverdrag.'

Er gaan meer stemmen op voor nieuw beleid. De precieze wijzigingen die staatssecretaris Albayrak wil doorvoeren in het beleid zijn nog niet bekend. Het is wel zeker dat zij in de wet wil laten opnemen dat kinderen alleen in detentie morgen worden geplaatst als het echt niet anders kan en dus niet omdat de ouders dat willen.

Peter van Dijk, medewerker Justitie van GroenLinks, noemt de plannen van Albayrak een goede stap voorwaarts. "Onder deze staatssecretaris zal het beleid humaner worden. Albayrak belooft zorgvuldiger te kijken naar wat mogelijk is. Het is een verbetering, maar liever zien wij dat kinderen onder geen beding worden vastgezet."

Ook Carla van Os van de stichting Defence for Children heeft een idee wat er zal gaan veranderen. Ze sprak hier over met het ministerie van justitie. Waarschijnlijk komt er een maximum termijn van veertien dagen waarin ouders met kinderen in vreemdelingenbewaring gezet kunnen worden, ter voorbereiding van hun vertrek. Dat is een aanzienlijke verbetering ten opzichte van de huidige situatie: geen maximale termijn.

Nut van nieuw beleid

Die maximale termijn van veertien dagen is echter alleen voor kinderen die het land toch al moesten verlaten. Het beleid voorziet niet in een oplossing voor ama's. Het jeugddetentiebeleid voor de 'normale', autochtone minderjarige is helemaal niet gericht op minderjarige vreemdelingen. Ook hiervoor beloofde Albayrak nieuw beleid, maar is er nog niets veranderd. Ama's zitten gemengd met jonge criminelen, en krijgen dezelfde behandeling.

Voor kinderen die met hun ouders asiel aanvragen om Nederland in te kunnen, is het veertiendaagse maximum ook geen oplossing. Deze gezinnen worden niet uitgezet, maar willen juist het land in en komen per definitie in detentie. Zij gaan naar het grenshospitium, in afwachting van hun asielprocedure. Althans, dat is de bedoeling: Soms gaan ze ook naar uitzetcentrum Zestienhoven of komen ze alsnog in reguliere detentie terecht.

Naast het feit dat twee groepen minderjarige asielzoekers niet geholpen zijn met het beleid, is het in strijd met het jeugddetentiebeleid voor autochtone kinderen. Die komen als ze onder de twaalf zijn, überhaupt niet in detentie. De Dienst Justitiële Inrichtingen volgt voor deze kinderen de adviezen van de Raad van de Kinderbescherming.

Deze Raad zegt dat het voor een gezonde ontwikkeling van het kind beter is om kinderen vanaf de leeftijd van zes maanden buiten de gevangenis te laten opgroeien. Pas vanaf twaalf jaar kunnen kinderen in aanraking komen met justitie, waarbij een kinderrechter het kind veroordeelt en de Raad van de Kinderbescherming de rechter adviseert.

En dan nog blijft het verschil: kinderen die in aanraking komen met jeugddetentie, hebben een criminele daad verricht. Minderjarige kinderen uit het grenshospitium op Schiphol hebben niets gedaan en worden alleen gevangen gezet omdat zij in Nederland asiel aanvragen en die procedure moeten uitzitten. Van Os: 'Je weet niet wat de kinderen achter de rug hebben. Negen van de tien komen uit een oorlogssituatie, en wij sluiten ze op. Dat is op zijn zachtst gezegd onbeleefd!'

Terminologie

Vreemdelingenbewaring: dit is een overkoepelende term voor illegalen of asielzoekers die nog in de asielprocedure zitten. Illegalen die bijvoorbeeld zijn opgepakt voor een criminele daad, kunnen na het uitzitten van hun straf vastgehouden worden. Dan gaat de 'normale' detentie automatisch over in vreemdelingenbewaring.

Uitzetcentrum: Hier komen aangehouden illegalen en uitgeprocedeerde asielzoekers terecht die op korte termijn het land worden uitgezet. Een voorbeeld is uitzetcentrum Zestienhoven.

Grenshospitium: Hier komt iedereen aan die vanaf Schiphol geen geldige verblijfsdocumenten heeft en de asielprocedure ingaat. Deze personen zijn aan de grens aangehouden en juridisch gezien bevinden ze zich niet in Nederland. Ook vreemdelingen die wachten op terugkeer naar hun geboorteland kunnen hier terechtkomen. Het grenshospitium bevindt zich deels op Schiphol en deels in Kamp Zeist.

Jeugddetentie: kinderen van 12 tot 18 jaar, die tot een straf zijn veroordeeld door de kinderrechter, verblijven in een justitiële jeugdinstelling. Alleenstaande minderjarige asielzoekers komen hier terecht wanneer ze bijvoorbeeld bij een identiteitscontrole zijn aangehouden en illegaal of uitgeprocedeed blijken te zijn.

Cijfers

Het ministerie van Justitie maakte voor het laatst cijfers openbaar in een brief aan de Tweede Kamer. Op 19 januari 2007 verbleven zeven minderjarigen met hun ouders in vreemdelingenbewaring. Vijf van hen zaten vast in detentiecentrum Zeist en twee in uitzetcentrum Zestienhoven. De gemiddelde verblijfsduur was op dat moment 19 dagen. Zij waren afkomstig uit Rusland (2), Turkije (2), Armenië (1), Azerbeidzjan (1) en Wit-Rusland (1).

Op 10 januari 2007 was er sprake van 40 minderjarigen die in een jeugdinstelling in vreemdelingenbewaring zaten. De gemiddelde verblijfsduur was op dat moment 105 dagen. Volgens de Dienst Justitiële Inrichtingen waren onder de veertig gevangenen vreemdelingen 38 jongens en twee meisjes. Daarvan waren de leeftijden als volgt verdeeld: drie personen van vijftien jaar; veertien personen van zestien jaar en 23 zeventienjarigen.

Gewijzigd op (Friday, 26 October 2007)